„ЗАСТАВА“ излази двапут у недељи, четвртком и недељом.
Цена је на годину 10. фор. на по год. 5 фор., на четврт године 2 фор. 50 нов. а. в. за Аустрију, а за Србију на годину 100 гроша на по год. 50, а на четврт године 25 гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по колиничк врста, које из шрифмонта заузимају, и за сваку врсту плаћа се за први пут 7 за сваки даљи пут 5 н. осим тога за жиг увек по 30 н. Дописи се шаљу уредништву а предплата администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

Број 1. У Новоме Саду, у четвртак 4. јануара 1868. Год. III.

Инв. бр. 9451

Који од наших старих предплатника неби хтели држати „Заставу“ за 1868., молимо их, да нам ма поврате бројеве који би им и за ову годину послали.

ГОДИНА 1867.

II.

Страна дипломатија, којој испаде за руком да Србија и у 1867. незаузме свој прави народни положај на Балканском полуострву, шта све којешта непокушаваше та дипломатија, да би се, то у име најбољег пријатељства, то под изговором „одржања међународних уговора,“ истргло оружје из руку ослобођача Кандије! Али, достојни потомци јунака од Термопиле, показаше, да се са оружјем у руци умеју радо држати, као што и без оружја умедоше на своје време чекати. Поносни уздањем у себе они за целу 1867. узбијаху непријатеље своје, и ево их данас гледамо како победоносно корачају напред у 1868. Пред светлим погледом таквих јунака изчезава блесак непријатељског оружја, и губи се видовитост страних интриганата. Нове војсковође и нова ратна помоћ шиљаху се из Цариграда у Кандију, ради угушења народног устанка: шиљаху наизменце или напоредо са изванредним посланицима и новим плановима за „реформе“ и „помириве уступке“; но упркос свима искушењима Крићани се непоколебаше у својој народној борби за слободу. Сједињена турско-египатска војска разведе се; остављена себи самој турска војска једва имаде времена, да се збегне у затворене тврдиње; народни устанак шири се с краја на крај острва; страна дипломатија пере званично руке од послова султанове владе; Епир и Тесалија бацају је у очајну забуну; народно одушевљење Грка ускипљује на поглед венаца који сроћавају краљеву фамилију у Атини са царском фамилијом у Петрограду, и у којима они виде претечне знаке будуће хришћанске славе на Истоку: ето чиме се отварају изгледи за Кандију и за цео грчки народ у 1868.

Бугарска је почела у 1867. давати живље знаке пробуђене народне свести. Што се усамљеним покушајем Бугара недаде учинити на Балкану у 1867., за слободу, надајмо се, да ће се то за најкраће време постићи сложном братском радњом Срба и Бугара.

Румунска уздржана је у 1867., као и Србија, од сваког озбиљнијег предузећа за општу циљ источних Хришћана. Можемо, међутим, на добро тумачити, што се у тој земљи трпео патриотски одбор бугарски за подпомагање народне ствари. Као знак развитије политичне свести, може се сматрати и показана готовост Румунске, да се утврди у што бољим одношајима са Србијом, Црном Гором и Грчком; чему беше доказа у шиљању познатих повереника у Београд и у Атину, као и у оном одличном дочеку црногорских посланика у Букурешту, у течају 1867.

Да се нема још дуго чекати за бољим стањем ствари на Истоку Европе, то казују и сви догађаји што су се у 1867. збили у одношајима европских сила.

Протести и претње француске владе немогаху зауставити и спречити напредак народног јединства Немачке, осигураног војеним успесима Прусије. Северонемачки савез потврди се свечано својом скупштином, отвореном у Берлину 12. (24.) фебруара (1867.). Па је изишао на политично видело и природни закон народног привлачења између Југа и Севера Немачке: 11. (23.) марта поднет је скупштинама разних југонемачких држава уговор, што је још у јулу 1866. тајно закључен, да би војена снага јужне Немачке била под управом Прусије, у случају рата са спољашњим непријатељем.

6. (18.) августа (1867.) би у Салцбургу састанак цара француског са царем аустријским. Тај састанак објашњен је званично личном и фамилијарном потребом двају царева. Било их је, међутим, који су тражили узроке томе састанку у лоњики догађаја, и ти га протумачише као тежњу за савезом између Француске и Ауетрије у овој тројакој цељи: да се сеје, подржава и распаљује неслога и раздор између јужне и северне Немачке; — да се леда Италији утврдити и ојачати у делу народног јединства и независности; — и да се спречује слободни развитак славенских народа, а подупире старо стање ствари у источној Европи, као највећа сметња томе развитку.

На месец дана по састанку царева у Салцбургу, састаше се у Швајцарској пријатељи човечанског мира из старог и новог света, да би се збратили народи за слободу и напредак свију и свакога. Деспотизам и језуитизам видоше у међународном братству погибију своју; они метуше све на коцку, да би већ у клици угушили свест о томе братству. У који се мах слободњаци Европе и Америке руковаху са првим јунаком прерођене Италије, у тај мах упредаше се нови жижак за кандило пред „живом иконом св. Петра“ у Риму — упредаше оном истом руком у Паризу, којом беше већ утрвена огњена искрица у том кандилу.

Новост међународног сабора за мир још узбуђиваше духове и народе, кад стиже глас, да је собствена италијанска влада стала на пут Гарибалду у његовом покушају, што, по повратку из Швајцарске, беше учинио за ослобођење Рима. 11. (23.) септ. Гарибалди би заустављен у Синигаљи, отуд доведен у Алесандрију, па онда оправљен на Капреру, и ту стражен ратним лађама. 16. (28.) октобра Гарибалди умаче владиној стражи, и више као да немогаше бити сумње о крунисању народног јединства Италије. На ужас човештву, 18. (30.) октобра француска војска указа се наново на давно обесвећеном бранику св. столице. 22. окт. (30. нов.) у борби код Ментане целатско и најамничко оружје просу вероломно млађану италијанску крв. Јавна свест осуди усред Париза, на уста Жила Фавра, крвно дело завереног деспотизма и језуитизма. Али има и других доказа, да са поразом Гарибалдоваца није побеђено начело народне слободе и независности.

На неколико месеци пре међународног сабора у Швајцарској употребише браћа славенска прилику етнографијског излога у Москви, да би се узајмно запитали о знамењима времена. Прилика та небеше истина означена онако, као што изискује човечапска заједница Славена са свима пријатељима слободе и независности, без разлике вере и расе: али беше пуна опомене и доказа, за Русију као и за целу Европу, да нема те цене за коју би и један славенски народ своје природно право продао. Требаше само, да се таква опомена и такав доказ утуве у Петрограду, па да се једном за свагда раскину оне замке, што их непријатељи народне слободе и независности за источну Европу, као и за Берманију и Италију спремаху.

Кад у јуну цар Александер похођаше светски излог у Паризу, зачу се са разних страна глас, да се етнографијским излогом у Москви ишло једино: да се страшилом „панславизма“ Наполеон III. нагна на какву нову заверу деспота противу слободе народа, налик на савез сила од 1815., или на св. алијансију. Данас, кад званично обнародована руска као и француска дипломатска акта, од фебруара 1866. до октобра 1867., говоре о одношајима сила, престаје свако нагађање насумце. Та акта кажу отворено, да савез сила, коме су жице покидане бајонетима у 1866., не само није наново утврђен у 1867., него се све даље кида. „Инвалид Руски“, грло дипломатије у Петрограду, каза јасно, да француски двор у свима питањима што се тичу Истока, као и Берманије и Италије, воли зближење са Аустријом него са Русијом. А такво зближење мора бити — говори орган руске владе — из основа противно Русији. Њиме се иде противу утврђења савеза северне Немачке, и на дубење провале између ове и јужне Немачке; њиме се, даље, подрива јединство Италије; њиме, најпосле, спречује независан развитак славенских народа и осуђују на вечито робство источни Хришћани. „Инвалид Руски“ иде још даље, он вели: „Неодречe ли се Француска садашње политике своје, она ће овај оружани мир који данас влада, претворити у озбиљан рат.“

Значај тих речи разјашњује се приликама које данас окружавају Русију.

Западне силе, које су досад сметале радњи Русије на Истоку, данас мање него икад могу Русији на пут стати. Инглеска прво није наоружана, да би се, са поуздањем у данашње усавршање војене вештине, могла упустити у рат. А друго је својим сукобима са Ирландском и Абисинијом, а може бити и својим одношајима са Америком, тако забуњена, да би се у озбиљним догађајима на Истоку једва другачије него уз Русију чути могла. С друге стране, одкуд би Инглеска нарочито тегобе Русији задобити могла, ова је данас осигурана. Зна се, да је Русија одма после кримског рата употребила силе своје на покорење Кавказа. Успевши у томе, она је дошла до положаја, у коме, у случају рата, може имати сасвим у власти пут у средњу Азију и Персију. Отвори ли се сутра Источно питање, Русија ће имати, силом положаја свог, Персију за савезника. Помоћу тог савезника, она ће сигурним кораком моћи ступати напред пут Херата — имаће у рукама кључ од Афганистана, који отвара и врата инглеске Индије, тако, да Русији никоја сила од запада долазећа одолети неби могла. Неговори се без основа, да би Инглеска радо споразумела се са Русијом на Истоку за цену Египта.

Француска се истина наоружала и оружа се, као што само напредак војене вештине прописује и финансијска снага земље допушта; али ма како и колико да је наоружана, шта може она у своме положају између саревњиве Прусије и увређене Италије — противу Русије, која рачуна на пријатељство и Прусије и Италије? Ако икада, Русија данас може пружити руку браћи својој на Балканском полуострву, не само без француске, него и противу француске владе.

Уз Француску и Инглеску беше Аустрија трећа тегоба за Русију у Источном питању. Одкако се 27. маја (8. јуна) цар аустријски крунисао за краља од Угарске и заклео на устав, чујемо често, да би цела Угарска била уз Аустрију, ако би требало пречити Русима пут у источну Европу. Али ко дубље загледа у унутрашње стање Аустрије после Краљевградца, нема куд него признати, да би Аустрија, па ма како је Угарска подпомагала, једва и на собственом огњишту могла бранити се, а камо ли да би била у стању мислити и на војене походе изван граница својих.

Отуда што Русија није сметала Прусији у борби за народност Немачку, може се основано извести, да Прусија, ако неби била са Русијом, бар неби сметала овој у питању народности на Истоку. А негледасмо ли и у г. 1867., како се у Румунској под владом пруског принца непоставља никакаква сметња саобштавању између Русије и Бугарске?

Италија само ако би на себе саму и своју народну будућност заборавила, могла би бити противна ослобођењу народа на Истоку. Баш и да би јој се каквим уговором пренела столица у Рим, опет се неможе разумно предпоставити, да би она за ту цену продала оне изгледе за народну снагу и величину које јој осигурава солидарност са ослобођеним и независним народима између Јадранског и Црног Мора. Један народ који је као Италија могао ускрснути из свога гроба, само одваљивањем камена којим га туђинско господарство и завера сила беху покрили, такав народ мора знати, да његова будућност није и никад неможе бити у шуровању са непријатељима народне слободе и независности. Познате су званичне симпатије Италије за Крићане; италијански главни консул у Смирни јавно је скупљао новчане прилоге за крићански одбор у Атини: па интерес који чуства Италије за слободу Крићана пробуди, пробудиће та чуства и за слободу свију источних Хришћана.

Докле је тако јасно, да Инглеска није спремна и способна, да Француска неможе, да Аустрија несме, да Прусија и Италија неће да се са Русијом у бој пушта: дванаест милиона Источних Хришћана узавиру огорчењем противу крвничког зулумћара свог — нека им само Русија руку помоћи пружи, па ће сви једним махом за слободу устати.

Такав је положај Русије. И са свих страна предсказују се велики догађаји на Истоку У међународном животу престала је скоро свака друга свеза осим трговачке. Деспоти се састајаху о париском излогу, али докле се једном руком руковаху, другу држаху не балчаку мача свога. Узајмна уверавања о најбољим жељама за нову годину укрштају се са четри стране света, али усред хуке дан и ноћ радећих машина које фабрикују ново оружје; нема државе данас у Европи, у којој се неби тајно или јавно множиле гомиле пушака и топова, праха и олова, ране и војника. Поверење и сигурност потресени су на све стране; трговина, занати и сваколика привреда своде се на предузећа и послове из руке у уста. Силе су у сумњи, на опрезу и на стражи једна противу друге; народи и владе нису у љубави; злоупотребљења светске и духовне власти превршила су одавно меру; стари свет јури стрмоглав у пропаст, нове идеје буде нови живот. Подривени су престоли варварства, насиља и језуитске неправде; сунце обште свести рађа се на небу народа: клица обште слободе што је хришћанством посејана у срца људска бујно ће се развити.

„С нама Бог“! кличу народи који будно ступају из 1867. у 1868.; нека би и јунаци слободе на Балканском полуострву ускликнули за свој народни ускрс у 1868., те да се „расточе врази“ човечанске слободе и светског напредка!

Нови Сад 2. јануара.

„Руски Инвалид,“ који је доказао непоузданост званичних дипломатских акта француске владе, у источном питању, побија сад и саобштења званичних француских листова о изгледима за мир уопште. По њему, упркос француским уверавањима о пријатељству и миру, „неповерење између сила данас је веће него икада пре“. Како се и у самом Паризу другачије мисли него што се говори, томе даје доказа и неизцрпивост париских извора за бурне гласове о источној Европи. Тако и последњих дана пишу из Париза, да су агенти неке велике европске силе, станујући у Хамбургу и Антверпену, известили своју владу, да су знатне количине оружја из истих вароша оправљене као за разна страна пристаништа али је све то оружје у истини за Србију опредељено. У Белгији где је оно купљено, исплаћено је по руским налозима.

Познато је, како вести из Париза о ратним изгледима на Истоку допуњавају и размножавају изворима бечким. Па и сад из Беча одкривају тајну, да је париска влада похватала трагове Русије у Источном питању. У Паризу имала би се већ у рукама и „важна документа“ која сведоче неспорно, да је Русија наумна једном за свагда раскрстити своје источне рачуне. Услед таквих доказа француски официри остају порти на услузи да би се наново утврдили турски градови на Дунаву. Потврђујући све то једним дописом са „Турске границе“. „Вандерер“ додаје да је кнез од Румунске добио из Берлика упутство за неку врло велику и опасну ролу. Иште се од Румунске, да умножи војску до 100.000 војника, Наполеон је поручио у Букурешти, да се тамо нема управљати по упутствима из Берлина, јер ће иначе француска сасвим дићи руке са дела румунске народности, коме је толико припомогла. У Цариграду се, наравно, још мање може мировати него у Паризу и у Бечу наспрам одкривених „руских намера.“ Тако се порта из свију сила оружа, сасвим ћутећи врбује она на све стране чете добровољаца — све од самих Мухамеданаца. Уз Мухамеданце оружа она и вежба војеној вештини и све Черкезе који су се са Кавказа доселили у Турску. Босна је прекриљена царком војском. Главни друмови оградиће се стражама. У Бугарској спрема порта такође све што јој за одбрану треба.

Наравно што ближе пролеће, то ће и гласови о ратним намерама и припремама на Истоку, све обилније и бурније из париских и бечких извора течи; али гласови и што су обилнији и бурнији ти гласови, тим све мање може им се веровати пре, него што би се самим догађајима потврђивати почели.

Из Атине потврђују, да се народне чете Кандије прикупљају око Канеје, где је главна турска сила. Даље се отуд јавља, да се у Епиру и у Тесалији озбиљно спрема народни устанак за пролеће. Три вође, Киријакос, Гусиос и Јелизопулус, које турска власт проглашује за ајдучке арамбаше, али који су у истини ваљани грчки официри у пензији, заузели су, вели се, нека места у Епиру уз саму границу Грчке, и отуд спремају даље покрет.

У Цариграду се као што одтуд пишу, отворено надају рату на пролеће. Порта је за-

поведила наместницима царства да попишу све Мухамеданце који су способни и ради су да војују. Уверава се, да се по том попису може сакупити до 400.000 момака под турску заставу. Нека то неби био претеран број; али питање на које се из Цариграда одговорити неможе, јест: одкуд да се издржава толика војска? Бар то је јавна тајна, да су турске државне благајне сасвим изцрпљене, заједно са изворима својима.

„Италијанска Кореспонденција“ пише да није истина, да су Инглеска, Француска и Аустрија, као што се било разгласило, учиниле заједнички корак код порте, да би се „реформе“ спремљене за Кандију распрострле на целу Турску; па неможе бити истина, и да се Прусија придружила споменутим трима силама, докле Русија и Италија нису хтеле с њима сложити се. —

Званични пруски лист „Крајц-Цајтунг“ доноси један чланак о приближивању Аустрије к Прусији, који на следеће сводимо: Из Беча се почело званично уверавати о мирном расположењу. Пруски званични орган подпуно је уверен о искрености уверавања, да Аустрија неће никаква рата. За то говори и унутрашње стање Аустрије. Заиста, ако г. Бајст озбиљно намерава повратити ред у финансијама земље, он може само мир хтети. Нада ли се он заиста, да ће се држава новим уставом опоравити: и тада он може само миру рад бити; јер тај нови устав неби могао поднети рат. Је ли то тако, а нема никакве сумње, да Аустрија искрено мир хоће, и је ли она збиља наклоњена да се спријатељи са Прусијом — она треба само да јасно докаже ту вољу, и и неће стати за Прусијом. Зацело и ми желимо мир, са Аустријом, и то не само спољашњи мир какав ми н. пр. и са Француском желимо, него прави мир, који носи у себи јемства за мир Немачке, и уједно за мир средње Европе. Панславизму немогу Немци успеха желити. А што се, најпосле, Истока тиче, „Крајццтг“ може само од свег срца желити, да Аустрија ту свој немачки позив у најподпунијој мери испунити може, Нека би, дакле, Прусија и Аустрија у овој години једна другој руку пружиле, и то несамо за спољашњи мир.

Све лепо; само, ако Немци који „немогу желити успеха панславизму,“ ако су збиља ради „правоме миру“: онда они пре свега имају избацити из главе сваку мисао о „немачком позиву“ онде, где само о народном праву јужних Славена и Грка разговора бити може. Буду ли Немци блудили за својим позивом на Истоку, наместо да га у својој Немачкој нађу: онда лако могу изазвати Славене, да и они свој славенски позив на Карпатима и на Лаби потраже. —

У декембру 1867. била је обновљена жалба пред северо-американском скупштином противу председника републике, Џонсона. Предлог је био учињен да се председник даде под суд „због издајства“; јер је радио да побеђене југоамериканске државе небуду изузете од уставног стања. Скупштина је одбацила тај предлог са 108 гласова противу 58. Тако ее сад положај председника, који је у последње време борбом политичних странака био јако потресен, може сматрати као утврђен до избора новог председника, који ступа на владу у марту 1869.

Последњих дана донео је телеграф новост, да је у Јапану буна букнула. Тајкун који је као васал Микада, духовног монарха, станујућег у Киоту, имао своју столицу у Једо, био се упустио у трговачке преговоре и закључио уговоре са неким европским силама. Да би се тим уговорима прибавила званична вредност, Тајкун је имао отићи у Киото, да би их потврдио монарх од кога он зависи. Тајкун је учинио пут у Киото; али се није чуло, да се отуд вратио. У телеграму о буни у Јапану, вели се, да је Тајкан збачен.

РУСИЈА, ФРАНЦУСКА И АУСТРИЈА.

(Свршетак.)

Бајст није могао затајити своје незадовољство са изјавом. Он се морао тим тешити, што и сама влада француска била приправна одрећи се изјаве, али напросто одступити од изјаве, француској влади било је немогуће. У осталом француски полуслужбени листови тврдили су, да је француска влада аустријском канцелару изјавила, да је изјава „пуки папир“ и да нема никаквих практичких последица. Разнела се вест и о записинку, подписаном од тилеријског и бечког кабинета, у коме изражују вољу укупно чувати целокупност и неповредимост Турске. Ми овој приповедци неверујемо: чему писмене обвезе, кад и онако међу обема владама влада најбоље и најискреније споразумлење? Околности су се сад веома разјасниле; француска влада, договарајући се у исто доба с Аустријом, кад се била споразумела с Русијом, приклонила се сасвим назору бечког кабинета у источном питању. Уједно са Бајстом стара се о томе, да задржи хришћане под турским јармом, недопуштајући никаквo побољшање њихове среће. Ово признати пред читавим светом одвећ је тешко, али дбадве владе сакривају ову своју цел под штитом, да ће чувати целокупност турског царства,, да ће Турску подарити својом просветом. Сви ћемо лако разумети, шта имамо очекивати од тог обећања: неколико Турака научиће се брбљати хрђаво француски, турске девојке, свршивши науке у новим школама, развесељаваће хареме канканом и игром на гласовиру, али та сва просвета неће се никад ни дотакнути хришћанских становника. Намера је Француске и Аустрије, да их нестане под турским варваретвом.

Савез француско-аустријски нецеља само на исток. У Немачкој тежи, да препречи разширење граница северног савеза; у Италији, да осујети талијанско јединство; а на посе хоће да подужи самостални развој западних Славена, и уметно буди пољске симпатије. То је била жалосна последица прошлогодишње кризе. Европски су кабинети тежили, да се споразуме, да уреде стање европско, да установе некакав ред, који би дизао народе; али можемо казати, да је ова комбинација веома несрећна. Она не само да нерешава никаква питања, већ пробуђује непријатељства, којих се отрести није могуће. Иста неће зауставити развитак немачког јединства, већ ће га проливањем крви раширити; неће сачувати светску моћ папе, али ће изазвати у Италији револуцију; неће умирити хришћански исток,— већ ће пресилити хришћанске народе, да прихвате средство највећега здвојења; подстакнуће Турску, да своју политику прогонства и надаље тера; а Пољаке ће потегнути, да се још једном баце у своју пропаст..

Ми цртамо садање стање ствари, а нећемо да правимо какве закључке, које би могле ове ствари имати, на нашу моћ. Догађаји су ови тако велики, да треба да повуку позорност на себе сваке власти. Руска, верна својим интересом и традицијама, незахтева ништа, што се неби саглашавало са праведношћу, неможе јој се пребацити, да је узрок кризи, која се развија пред нашим очима.

А небуду ли ове неприлике у западној Европи одстрањене, сва је прилика, да ће се садањи наоружани мир претворити скоро — у стални рат.

Нови Сад, 1. јануара. На јучерашњој скупштини овдашње српске општине би прочитана одлука министарства просвете о ђимназијској ствари. Чланови општински у подпуном броју сакупљени, а и остале публике било је више него икада. Из овога се види, колико је стало нашем народу до ове ствари, која нам у живац засеца и коју крњи патронат тако хтеде избагателисати. Са свечаном тишином би саслушана одлука министарска. И са радости можемо објавити нашем народу да исто тако као што је општина бранећи своје право хранила автономију гимназије, тако је исто и министарство штедно поступало са автономијом позивајући се само на своју дужност, да одбије злоупотребљења, која се појавише од стране патронатских чланова и тумачећи смисао основног писма крњи патронат изјавио у течају расправе министарству, да против његових патронатских одношаја одлука нема апелата у послу његову, а министарство одговара да се оно у посао патроната нема мешати донде, док му се радња врзе међу границама закона, а како остави границе. онда министарство има и право и дужност већ са гледишта државног надзора посмотрити ту радњу и узбити је у границе закона, ако их је преступио патронат. А то је тражила и општина, и ништа друго. Признаје се у одлуци право општини као главној основатељки гимназије — која је приложила фонду гимназије до 30,000 фр. и том пригодом и изменило првобитно основно писмо Вуковићево, — да има право по потреби и измене чинити у патронатском уређењу. Даље да патријарх као врховни патрон само договорно са бачким диецезаном и општином може изабраној општини кандидацију ради избора патроната предлагати — устмено или писмено. Садашњи мандатар епископски г. Анђелић да нема права патронатства епископа бачког пошто је то овога особно право. Прота Папић и др. Секулић да нису по закону изабрани, дакле се уместо њих други наново бирају. У главноме дакле писмо основно тумачи министарство као и општина, а само се разликује у узгредним стварма, као: да патронатски чланови могу бити не само чланови изабране општине, него и остали Срби у Новом Саду, али да ти према смислу основног писма морају бити одлични и владањем и науком, и обште поверење уживати, даље да патронатски чланови свештеног реда неморају живети у Новом Саду, него само морају бити из средине конзисторије бачке. Досадашњи посао крњег патроната са професорима ништавје, и новом подпуном патрнату остаје право, да предузме истрагу, и донесе другу одлуку. Уз то министарство не одобрава да општина обустави помоћ гимназији, пошто се то тиче добра јавног института, и најпосле захтева, да се у слози и љубави према ђимназији као јавном инштитуту изравна размирица између општине и врховног патрона, па тако попуни патронат. Општина прихватила је ову одлуку у главном са одобравањем, а што се тиче узгредних ствари, у којима је различитог мњења, о томе ће се доцније разговарати и договарати. Што се главне ствари тиче, т. ј. попуњавања патроната, одлучила је свегласно да се одмах пошљу три члана општинска њег. светости г. патријарху као врховном патрону, да због хитости ствари одмах сн споразуме с општином о кандидацији таквих особа, које уживају и поверење општине а уз то су према смислу основног писма способни за патроне. За чланове депутације, који ће ићи ради тога њег. светости, изабрани су: Коста Радуловић, др. Стеван Павловић и Јован Хаџић сенатор. Овим ко за сада, а доцније ћемо више и пространије јавити, пошто важност ствари то захтева.

Нови Сад 1. јан. Клапкин лист „Сазадунк“ јавља да ће „по чувењу“ од стране угарске владе добити српско народно позориште 15,000 ф. а. вр. субвенције. Ми држимо да ће то бити годишња субвенција, ако у опште што истине буде у ствари. У осталом немамо узрока сумњати о вероватности те вести јер би се тиме само испунила једна од најправичнијих жеља наших.

ДОПИСИ.

—р. У Загребу 30. дек. Љуто би се сваки преварио, који би се неким ненаданим новостима из садањег мађаронског назови сабора надао. То је све тако напред октроисано, изборни закон, изборни ред, избори, програм, будући поступак мађарона, да ту нетреба особите пророчке вештине, па да погодиш, како ће се ова октроисана игра свршити.

Када „Мађар Ујшаг“ од сабора из 50 великаша и толико бирократа октројком и насиљем састављеног ништа добра неочекива, како да се народ српско-хрватски од њега каковом добру нада.

Садашња влада заиста није требала изборни закон октроисати, јер могло је и без октројке продрети, те неби стајала сада на незаконитом становишту, и неби била дала нама народњацима најоштрије оружје у руке, којим ћемо моћи свим правом све оно обарати, што год овај незаконити назови сабор закључио буде.

Нека се мађарони неварају, нека немисле тим, што ће октрој приволом својим накнадно тобоже позаконити, јер то сваки зна, да незаконито сазвани сабор незаконито дело, незаконитим закључком позаконити неможе! Овај сабор народу нашем руке свезати права нема.

Биће већ познато, да овај назови сабор 8. Јануара није се могао с тога отворити, што кр. решкрипт није био дошао. Заиста чудновата ствар! Бечко-загребачки влак долази јутром у 8. сати, дакле г. Раух, видивши да решкрипта нема, требао је одмах наредбу издати да се у 10 сати сабор отворити неће; што му је памет помело ти Боже знаш! Он не имајући решкрипта и знајући да тај дан више доћи неће, пустио је да се у 10 сати заступници састаше, у цркву одоше, по г. Рауха одбор послаше а када тамо решкрипта нема, да сте видили како мађарони спустише ушеса, ради овакове бламаже! „Малум омен“ рече ми заступник града Вуковара, а ја на то: Боже дај!

Сутра дан 9-ог отвори г. Раух назови сабор прочитањем врло сухопарног рескрипта у ком се само то наређује, да се изабере депутација, која ће с депутацијом угарског сабора уиију утаначити дотичним, сабором за дишкусију. а затим круни за потврду поднети. Како ће ова унија испасти, судите оданде што мађарони још и Живковићев програм за претеран држе!

Како је овај назови сабор у одсеке поделио, који су у њима председници и навестићи, то ће слабо кога занимати, јер је то све напред уговорена комедија!

Народна странка сасвим је верифицирана, премда су особито Полита и Броша мађарони из свога сабора изоктроисати хтели, срећом наидоше на Суботића!

Борба ће бити најжешћа код дебате о верификацији, и о октројки.

Што ми народњаци намеравамо, о том нека ми допуштано буде засада мучати; али народу наш буди осведочен, ако му нећемо моћи права и садашњост, ми ћемо му барем част и гаранције боље будућности спасити, тим, што си сами руке везати нећемо, знајући да отето икада. али одступљено никада више законитим путем добити неможе.

На галерије пуштају само мађароне, осим тога су оне жандарми као сремски ћевап, сланином „нашпекане!“

У Загребу влада подобро дух дуалистички, што је народно, то је покуњено, и ћутп, ако неће изврћнути се инсултацијом мађаронским новцем плаћених Јакина.

Што избори осим Срема и речке жупаније тако неповољни за народну ствар испадоше, тому је узрок, што се није радило договорно него свако себи, и то прекасно; да су Хрвати тако рано почели били, као ми Сремци не би били тако поражени, без устројења странке, без састанака нема победе; то нека браћи нашој хрватској служи за науку код будући њихови за ствар народњу подузећа.

Али и ми Сремци морамо, када се кући повратимо реорганизовати нашу странку, искључити из управе она лица, која се у час невоље љуљају, и позвати оне силе у помоћ, које нам се у последњим борбама као такове показале, на које се увек и подпуно ослонити можемо.

Многе је у саборници занимало, камо ћемо ми народњаци сести, да ли на десно, лево, или центрум; еле наше становиште у овом октроисаном назови сабору присилило нас је те наседосмо ни на једно од споменутих места, већ седосмо на брдо т. ј. последњу клупу горе код зида, те се сада можемо назвати „к зиду притиснути“ брђани.

За нас Сремце нема ту никакве угодности, све се то једно од другога туђи, једно другом, због многих интрига неверује, нема ту дакле за нас ништа угодног.

Боже дај, да учинивши чим прије то, што право и част народа и патриотичка дужност захтева, повратимо се у свој мили и убави Срем.

Вам пако браћо бирачи народне странке у Срему од ваших пет заступника усрдни поздрав и сретна вам била настајућа нова година!

П. У Шајкашкој. 24. дек. — Нека ми се допусти неке важније моменте и пригоде првог свештеничког збора округа протопопства Жабаљског овде навести. — Дан првога збора округа овог би од проте г. М. Папића за 14. дек. т. л. заказан. У самоме позиву на збор позиваху се уједно свештеници да дан пре у Жабаљ дођу, где ће их свакога приправан стан за конак дочекати. Дође време долазка, па дође и приличан број свештеника дан пре заказаног збора. — Беше бливу пет сати вечера, кад се до једно осам свештеника рад стана код г.проте нађоше. Неколико српских ђака чекаху, да свештенике у одређене куће за конак одвеу.*) Но не потраја дуго, а усред поздрављадошлих свештеника, стиже већ од Жабаљске кумпаније званични позив на г. проту, да се одма изволи у компаниској писарници представити! Нагађало се шта је, ал г. прота нехте тако брзо једва дочекане госте оставити, већ пошаље свога капелана, да му се преко њега јави шта се с њиме хоће? Капелан оде, но одма и са одговором дође да је нуждан „in persona“ сам г. прота, јер господа**) веле: ствар је врло важна и мора се самом г. проти и то одма саобштити!! Наравно, да испод достојанства беше, да се прота у компанију цитира, ал бадава; господа или се врло за се убојаше, или им се баш гомила свештеника чињаше зазорна и по сами устав граничарски опасна или управо хтедоше да импонују својом деспотском влашћу, доста то; да тиме показаше да су прави крајшници! јер заборавише на такт, заборавише на званичну учтивост, заборавише на достанство свештеника заборавише — да прота само са окружном влашћу, т. ј. баталионом, у паралели стоји! Прота при свем том оде у писарницу, оде да види, шта та господа захтевају? Но шта је? бојазан што се толики свештеници купе, а њима се ништа о томе нејавља. Прота им рече: да је баталијону о томе већ јавио, а њима, замера што другим начином о томе извешћа не потражише, већ цитирају њега самог у писарницу. Тог вечера дакле на том прође. — Сутра дан пак, кад свештеници сви скупа на челу са протом својим к цркви се кренуше, да јутрењу држе и св. Духа у помоћ за радњу своју позову, пред самом црквом преда се друго званично писмо од поменуте компаније проти. Садржај тог писма гласи: да се са свештеничком конференцијом до подне причека, а српска школа на ту цел изрично забрањује се! Ми неки смо мислили, да ће прота цео збор у томе за савет упитати, шта да се ради? но он, држећи, да се који од заповести милитарске можда и побојао, и тако и овај давно жељени и једва дочекани збор опет сада заман прошао неби, узе сву одговорност на се и неказа јавно за званично писмо што га је добио. Одосмо и држасмо призиваније св. Духа; па онда свечано дођосмо у школу. — Школа пуна беше. Од самих свештеника целог округа овог само је пет фалило. Видите дакле да је при свом зимњем добу и непого-

---

*) За то су после гг. укор од компаније добили

**) Реч „господа“ без да се каже ко, значи у граници већ по себи „официри.“ — Друго су попови, учитељи и т. д.

ћуи, што владаше, у најбољој мери заступљено било. Збор беше јаван. Ко је хтео, могао доћи. Беше ту стараца, и млађих, жена, немало девојака и више деце. Беху ту још 3. учитеља, два Жабаљска и један Каћски, од којих Каћски и један Жабаљски богослови јесу. Прота отвори подужом беседом скупштину. Изјави своју радост, да у тако лепом броју свештенике види. Растумачи цел нашега састанка, како треба договорно да радимо религију, морал и благостање народа. Нашмене о дистриктуалном и местном фонду, и какве би отуда користи по народ било. Даље, тако да умне силе наше употребимо на дужевни рад, да деламо збором и пером нашим хатар народа свога; то рече и у име Божије огласи конференцију за отворену.

Скупштина је дакле отворена, но шта сад се ради? Прво и прво нужно нам је да сами себе конститујемо, и прота позове свештеника мошоринског, Васу Поповића, да упремљена своја правила прочита. Уједно пак на онај мах одреде се и учитељи П. Поповић Радосављевић за перовође. Сад укратко да вам нацртам, шта свршисмо. Себе смо конституовали и неки пословни ред за нас донели. Председник остаје прота округа овог; а у случају да чиме год спречен буде, те да не може у збор доћи и у време држати га, онда за тај мах сам збор бира њему заменика. Редовни чланови јесу сви свештеници и свршени богослови округа овог. Од 4. дистриктуална збора, један је дисциплинарни, и тај један није јаван, шта више и богослови ту престају бити редовни чланови. Овде мислим, да се здраво греха својих убојасмо, кад богослове из дисциплинарног збора изкључисмо. Не знам, ал рекао би, да би тако тек цел достигли, ако већ желимо застарелих се мана опростити, те да смо и оне, који то исто, што и ми већ јесмо желе бити, пустили и ту у средину нашу. Ту си могао видети, неке од старијих, како се томе јако одупреше. Но ја мислим, да је већ крајње време, да и ми станемо за тим, да се једном и туђим а не довека својим собственим искуством учимо и поправљамо. Поправљајући себе, поправљајмо и млађе своје. Не тајимо греха својих, јер стајући их увек остаћемо грешни. Кајмо се, и то јавно, и двапут ће тада милије Богу а народу корисније бити кајање наше. — Основао се и фонд за окружну библиотеку, где ће сваки редовни члан годишње 2. фр. а. вр. улагати; тако исто и окружни фонд, по предлогу г. Мандатара. Не мање је и каштига установљена, ко без узрока не би на збор дошао; први пут 2. ф. други 5. ф. трећи и даље 10. ф. а. вр. — За деловођу је изабран свештеник мошомински В. Поповић. Идући збор би заказан 8. фебр. 1868. и то у Ђурђеву. По потреби и жељи окружног збора сваки ће се пут друго место за скуп узимати. — Ви сте сигурно бољи и подпунији извештај о овоме добили, али опет не могох одолети, а да и сам коју некажем.

Још да напоследку речем: збор нам је био сасвим братински. Ту се није никакве пресије приметити могло. Видело се само, да такта парламентарног још немамо, но није ни чудо, ово је први састанак наш! наука и челична воља све ће то временом накнадити. Некојима од свештеника заворно беше, кад видоше, да је збор јаван. Неки се уступчаваху и говорити, и сигурно при затвореном збору, да бих више и речи било.

Но да вам још напоменем, какав резултат од милитарске власти добисмо. Ево какав: „У будуће при свакој такој конференцији, да има дотични компанијски комендант као комесар интервенирати.“ Но чуда! и при том не оста, јер дознасмо већ из сигурна извора, да је проти од стране баталијона дописом једним зборове свештеничке у будуће забрањено држати дотле, док од генерал-команде решење о томе не присце! Ето видите, како је у граници!

Ердевик 27. дек. На препоруку г. судца и назови јурасора Новаковића скинути су са званија своји — као што се известно чује — бележници: дивошки, чалмански, лежимирски и бингулски; а да би се присталицама, који ће та празна места у награду за верност добити, што већи комад у торбу турио, спаја се бележништво дивошко са чалманским, а бингулско долази под Ердевик.

Помислиће ко, да су бележници споменути са неразсудног политичког понашања, или због неспособности са званија своји поскидани, ал то није тако. Бележници исти у сваком погледу су ваљани, Они се уклањају што нечијој само вољи неће да подлегну, што на октроисани сабор неће октроисане посланике да пошљу, и што и народ, који поверења у њима има, истим путем воде.

Бирачи среза ердевичког од народне странке, држаше пре избора састанке своје и сложише се: да г. Томбора пароха католичког из Ердевика, познатог родољуба, чувеног пријатеља народа српско-хрватског, за посланика изберу. Али састанке је тражио и јурасор ердевички са својим опет присталицама — народним противницима, — пак ако баш тежњу докучити и вољи старешине свога удесити и није био кадар, опет је народ раздвојити и бар нешто на своју страну одвући могао, да није на сами дан избора, кад је већ раздвојење мах отимати почело, бележник дивошки у гомилу сакупљени бирача као с неба пао и свесним говором својим, као познат родољуб доказао, да је избор г. Томбора средство којим се споразумљење стално између Србо-Хрвата докучити и начин којим се непријатељем народним наудити, а народу помоћи може. То је тај вапијући на небо грех због којег се званије губи.

У целом поступку сремских судаца и јурасора, писара и писарчића, ништа тако чудно није, као да они незнају да:

„Коло од среће у околи
Вртећи се непрестаје
Тко би гори, ето ј' доли,
А тко ј' доли, гор' устаје.“

Жао је частницима сремским масни званија своји за неко само време оставити, а како ће им бити кад изгубивши поверење у народу, никад га више недобију?

⁂ Из Срема 22. декембра. И после избора још по декоја благодет Раухова времена да се угледати. Мале жуп. скупштине укинуте су; административни одбори наименовани; два сигурности повереника успостављена; један као што кажу у награду за кортешоване. Бележници сви кои слободно гласаше, поскидани су са своих званија; некои и од других чиновника, као: г. Ђорђевић, ранар у Ердевику, и г. Лака Мирковић перовођа у Илоку.

Наши посланици узели су пут Загребу, било је својски растанака и опроштаја; међу тим по декои мађаронски промукнути глас чује се, бајаги њихова победа. —

„Хрватске новине“ — садање владе у троједници орган — наши народни гг. судци сви бутун држе, дакле званична и пренумерација, нека је свашта. —

До кога је кривице, нећемо сад тражити, али на жалост нам је сад рећи, да код нас почињу све што чешћа убијства догађати се; свакако би ваљало противу тога помоћи тражити. —

♂ Из окружја кикиндског 29. дек. У броју 115. поштованог листа овог изјављујете како сте дознали, да је допис мој одавде у 112. броју печатан, у представништву дистриктском негодовање и пребацивање због неки вели се неосновани израза, кои би као против неки личности управљени били, изазвао.

Из ове и оваке изјаве видим да, ако не сви а оно бар већа част представника једнако још мисле, да су заиста неосновани они изрази, које сам ја о каквоћи неки представника у горњем допису употребио; јер да се тако немисли, неби се онако правно негодовање и пребацивање ни против кога насумце изрицати могло.

Најпре је требало истину дознати, пак онда пресуду изрицати, да се ово учинило, неби се до тако мршавог уверења дошло, да се дописом оним смерало неке чисте личности пред светом окаљати.

Намера моја при оном допису није била о појединим личностима, него о телу, у коме се по несрећи и кужни частица налази, говорити, јер су оне личности много незнатние, него што би вредно било о њима још јавно говорити.

Да су ми наводи онога, кои је о допису моме у представништву први реч повео познати, ја би по њима и одговор овај удесио; али почем тих немам, зато у обрану моју и овог цењеног листа за сада опет оно исто што сам о каквоћи неки представника онда казао, овде с тим додатком повторавам, да сам готов свагда на захтевање сваког оног представника, кои још и сад о истини онога што сам пре казао сумња, акта и факта с наводом имена кога се тичу, обелоданити.*)

Д. У Вабрици, 29. декембра. Овде је уобичајено да владика други дан Божића у Вабрици служи. То је нашег првог тутора побудило да једном депутацијом владику позове, да речени дан у Вабрици чинодејствује. Од 16 њих позваних одоше само четворица, и то два тутора и два општинара, владики у двор. Осталим неправо беше, да ми увек морамо молити, час владику, час проту и час другог каквог служитеља олтара, „да нам пораде за новце праве;“ јер ту им се мора подвоз плаћати и по њих депутација на каруцама слати, и још за другу коју удобност постарати се. Међутим неко је морао криво схватити намеру вабричке депутације, па и епископа погрешно известити, тако да овај није депутацију примио. Само један члан њезин, који неиде солидарно са вабр. обштином, имао је приступа; а ја нећу питати одкуда је знао г. владика да се баш тај господин нашао међу одасланицима.

Ето како постају неспоразумлења, и каквим начином долази општина у сукоб са црквеним достојницима својим ма да се може бити и с једне и с друге стране добро жели.

Ево вам жалосног послетка жалостног догађаја овог. Тек што је парох на први дан Бижића почео у цркви у обично доба архипастирску честитку читати, и изустио његово име; „високопреосвештени“ и „високодостојни“ и „Божијом милости: зачује се неки жагор а народ — све једно за другим а на челу цвет грађанства — остави цркву и пароха с честитком у рукама. — У српској су Мехали још црње и горе провели божићне празнике. Тамо су Романи испред службе изазвали праву демонстрацију, и дошло се до сукоба између Срба и Романа, тако да се све дотле црква мора затворена држати, док се не реши једном та размирица о собствености.

На други смо дан имали се́ло. Публика се тако одазвала, да неје управо ни довољно места било. — Било је певања, декламација и предавања, каки смо редко слушали. Један је наш брат трговачког реда о индустрији, други опет трговачког реда родом Хрват, о народном значају трговине говорио. Затим је опет други упоредио начело народности са вероисповеди, и показао у живим облицима подчињеност другога првоме. Беседило се даље о сеоби Срба и о народним песмама. На послетку и лик је суделовао на се́лу.

Сад кад завршујем ове редове, видим да се Романи нешто око вабричке цркве муте; довели неку комисију од стране магистрата. Незнам још шта се ту морало збити, а јавићу свакако шта ће у ствари бити.

Читаоница наша држаће у недељу на свршетку ове године своју главну седницу.

Р. — У Банат-Комлошу, 27. декем. Да вам јавим одавде за један леп пример на који свака Србкиња нека се угледа. Г. Анастасија од Нако одавно је позната нашем народу са својих племенитих дела по цело Србство. Са таквих дела позната је и нашем окружју, па има достојну ћерку Милеву. Она заједно са истом својом честитом ћерком просипа доброчинства на сву сиротињу у нашем окружју без разлике вере и језика. Они не само да више од стотину сирочади зимским оделом, него више сиротих породица покућанством, огревом и постељом обдарише. Особито нам се мора срца коснути, кад их видимо, где слабе, болне и немоћне походе, па и колевке с постељама и аљиницама малој деци поклањају. Нека им овде буде јавна хвала, а милостиви Бог нека им укрепи живот и здравље, да би још више добра могле учинити и да се друге Србкиње, особито којима је Бог дао као њима на њих угледају. Благо оном народу, у којег такови матери и кћери има!

= Из Лике 23 декембра. Могу вам јавити, да је Илија Радошевић, који је за тискарски прекршај од године 1865. текар сада и узпркос општој царској амнестији. од оточког судца Србина Александра Јосифовића на шест недеља затвора осуђен и затворен био, — услед брзојаврог налога ратног министарства из затвора у Гостићу, ђе је 17. дана лежао, дана 11. декембра п. р. пуштен, а преглед (Revision) његове парнице одређен.

Сад може г. Ђорђе Поповић уверити се, да је Радошевић ипак казњен, а он да је на просто прошао, пак би паметније било, да се неоправдано за оно, за што се оправдати неможе: јербо ако ништа друго, могао је знати да је војничка крајина, солдачка касарна, у којој се слабо пита за доказе, него се кроји правица кад како се свиди и да је Радошевић онда почетник био новинарских дописа, који је мислио да оно што је истина, неда се казнити.

Наскоро ћу вам писати о једној осуди првопоменутог судца, коју је изрекао над седамдесетгодишњим старцем и парохом Јованом Радошевићем, отцем Илије Радошевића. Осуда гласи на губитак парохије а шест мјесеци тежке тамнице. Призив је учињен на виши војнички суд у Бечу, који ће осуду доиста и укинути. Сва парохија подписала је тужбу на цара против реченог судца, и да није зло вријеме, били би ишли више парохијана у Беч к цару, да се лично туже против неувеног чина царског судца, који је честитог старца потворијо, да је проневјерио 22 фор. црковних новаца, што је исти уз камате од 2 ф. р. на годину са знањеи целог народа узајмио само што их није концем године повратио.

Могу вам јавити, да су тати поробили брувањску сатнијску благајну, однели близу 6000 фор. међу њима 2000 фор. оних новаца, који су народу за подпору од државе одређени, које пако нису господа хтела гладујућем народу издати, него их у сандуку држали, да се ваљда легу. Нека их сада стигну, а сиротиња нека погиба у студени и снегу гладна, гола и боса.

У Берлину. 15. дек. Пре два месеца састави се овде од овдашњих Срба друштво под именом „Збора“. Цељ је овог друштва, да заједничким силама и узајамним поучавањем ради на пољу научног напретка. Одредише себи за задаћу узајамно поучавања на основу мењања мисли на пољу науке, друштво прикупља своје силе, да уједно и као члан уједињене омладине српске помогне јој у њену раду за народну ствар и у бранењу српских народних интереса, у колико би ови ма од кога били нападнути.

„Збор“ је имао досада приличан број састанака, на којима је друштво утврдило своје унутрашње уређење и на којима су читане разне ствари од општег научног значаја.

„Збор“ ће у своје време јавити опширније о својој радњи у омладининим органима.

Писма, која би се на „Збор“ слала, нека се адресују на г. Ђорђа Ђорђевића правника, Marien-strasfe Nr. 6, I Treppe., Berlin.

„Збор“.

Угарска.

Сукоб међу државним и угарским миниетарством због државног дуга још једнако траје и као да се неће решити по вољи и по мишљењу Мађара. Преколитавска влада свакојако сматра државни дуг као заједничку ствар.

— Слоб. краљ. словачки град Брезно послаће сабору угарском репрезентацију, у којој се иште да се питање народности што пре решци.

— „Пешт. напло“ побија мисао која се од кратког времена већ више пута изриче: да ће се деакова странка сад, пошто је свој посао свршила, разићи. Он вели, да они који о тој странци мисле, да сад своје дело остави, кад треба да му се засведочи способност за живот, да ти управо ишту од ње да га сама разори.

— „Пешт. Лојд“ уједноме чланку своме препоручује преколитавској влади, да расчисти свој сопствени стан од најгорих непријатеља не само новога система него сваке слободне владе. Ваља јој дакле свршити рачун са свима оним главним противницима слободних државних установа, који су до високих места у државној служби дошли. Та ствар не може за Угарску бити равнодушна. „Лојд“ неће никаква имена да спомиње, али вели то, да Мађари у искреном уставном мишљењу угарски министара не налазе до душе велику, али никако потпуну гаранцију својој младој слободи. „Докле год, завршу је поменути лист, видимо, где су по неки разглашени борци реакције и централизације у високим званијама и достојанствима, нећемо се моћи опростити од страха да то заостале четe војске једне, које ће се у кобном каквом тренутку брзо попунити те онда не само да ће слободу западне државне половине уништити, него може и нашој тек добивеној самосталности великом опасношћу претити.“ Види се даље да ни утом хваљеном изравнању и дуализму није све злато што се сјаји, па да и сами деаковци и њихова гласила немају баш потпуног поверења у својим преколитавским пријатељима, докле им год виде на очима централистичке и реакционе наочаре и докле год виде у бировима нових министара понеке совуљаге из старијих мрачних времена. Али питање је оће ли и могули кад те совуљаге у данашњој Аустрији да опстану? Ми сумњамо.!

— У угарском министарском савету већа се о законском предлогу о грађанском браку. У министарству правде готов је закон о штампи.

Троједна краљевина.

— Назови сабор троје. краљевине (као што га „Позор“ назива и као што ћемо га и ми одсада звати) састао се у Загребу и отворен је 9. јан. рим. краљевским одписом, који у данашњем листу саопштавамо. У сутрашњој седници изабран је један бележник саборски, а затим, се сабор подели у пет одсека и тек пошто ови свој посао сврше, наставиће се посао саборски. — „Пукунфт“ дознаје да ће се одма после свршене верификације изабрати чланови регниколарне депутације, а затим ће се назови сабор одгодити одма на време.

Краљевски рескрипт сабору тројед. краљевине.

Ми Фрањо Јосиф први и т. д.

Изјављујући овим Верностима Вашима краљевски наш поздрав, мислимо, да нам ваља верности Ваша пре свега упутити на садржај нашега краљевскога одписа, који смо дне 20. листопада т. г. на Нашега краљевскога намјестника банске части барона Левина Рауха Некскога управили уз налог, да га предложи сабору троједне краљовине, чим се овај састане.

„Из тога Нашега краљевскога одписа разабраће верности Ваше обсег, у ком смо пронашли за сада и дотле, док небуде путем законито-уставне нагоде друго установљено, потврдити с привременом законском крепости створене по хрватско-славонском сабору године 1866. основе о уређењу сабора и о изборном реду, подједно ће верности Ваше разабрати и она велеважна питања и предмете, којих скоро узпешно решење силно захтева како општи тако и добро свећени посебни бољак премиле нам краљевине наше Хрватске и Славоније.

„Заиста домољубни и уставно лојални дух, који

---

*) Кад у први мах чусмо за негодовање кикинд. представ. због дописа што се овде спомиње, жао нам би, ако смо и нехотице увреду нанели једном јавном телу, које заиста треба да је без мане и цвет грађанства. За то незнајући како управо стоји са том ствари, опоменусмо у бр. 115. овога листа наше дописнике, да нам ствари описују верно и истинито како могу за њих одговарати и на браник изићи, јер ми неможемо свуда бити и на све мотрити, да се својим очима о истини уверимо. Сад ето исти дописник не одустаје од својих речи, него шта више доказује их и писменим доказима, које нам је саобштио. Пречем се ствар тиче једног јавног тела, које треба за узор да служи својим суграђанима, ето саобштавамо и његов одговор. Представништво одлучило је тужити се министарству, но ваљало је да најпре добро промотри, да не буде: последња гора од прве, и да се због појединих особа не скандализује цело тело. У.

су сталежи и заступници поменутих наших краљевина и у велетеготним положајима засведочили, и овај пут Нам са свом поузданошћу задаје наду, да ће верност Ваше припознавши важност предложених у реченом краљевском одпису питања, расправу о њих поверити безодвлачно одабрати се имајућем краљевском одбору, коме ће бити задаћа, да сподобним од стране Нашега угарскога сабора изабрати се имајућем одбору у непосредни ступи дотицај, изнова поведе и успешно реши прошле године заметнуту и поглавито ратним догађајима прекинуту расправу, и који ће последак својих нагодбених расправа, најпре, својим дотичним заступништвом, а затим и нашој превишњој одлуци подастрети имати.

„Који вам у осталом остајемо с Нашом краљевском пријасни и милостју благонаклоњени.

„Дано у цесарском Ношем главном и престолном граду Бечу у Аустрији, дне двадесетога листопада и т. д.

Аустрија.

— Делегације ће се, као што смо већ пре јавили, састати 7. (20.) јан. Каже да ће им се одма чим се састану предложити що парламентарном обичају других земаља збирка списа, што се односе на зпољну политику. Та збирка кажу да ће бити врло замашна и зваће се „црвеном књигом.“ Многа ће акта ту први пут изаћи пред свет и тиме ће се млого допринети к' бољем познавању савремене историје.

— О делегацијама вели „Реформа“ међу осталим: „Што се тиче делегација ту се већ пре сазива њиховог поређају значајне тешкоће. Ниједан од државних министара незна мађарски, а угарски ће делегати разуме се само мађарски говорити. Сад се дакле мисли да се једино због језика наименују држ. подсекретари мађарске народности. Можда би довољни били државни тумачи (драгомани) Млоги се баве и с тим питањем: могу ли земаљски министри бити чланови делегације. По закону свакојако. И заиста ће бити врло занимљиво, кад буду земаљски министри државне министре интерпеловали и нападали, докле ће с' друге страуе г. држ. канцелар као члан заступничке куће рајхсратске зацело имати повода, да прави опозицију држ. министрима. Можда ће шта више јединомнастати и тај оригинални случај, да ће та три министарства узајмице једно друго хтети под суд да мету.“

— „Преса“ пише: „Расправе о даљем опстанку војничке границе, што се воде од неког времена у Бечу, приближују се крају своме; али изгледа, као да се немогу баш велике промене у досашњем стању те институције очекивати. Олакшице неке, што се тиче прибављања непокретности и изведење равноправности вероисповедне и у тој области, то је све што се по досадашњим вестима у тим конференцијама закључило. Тиме нити ће хрватска, нити војничка граница задовољна бити.“ Кад Бајстов орган то вели, онда ће јамачно тако и бити.

НОВИЈЕ.

ТЕЛЕГРАМ УРЕДНИШТВУ „ЗАСТАВЕ.“

Тител 2. јануара.

Данас је била баталијонска скупштина због долме, оферт би за $9\frac{1}{2}$ процената на 30 година, сви трошкови општински, под тим условљем да само Дајчу морамо долму дати правити, 260 новчића квадратни хват, ово општине несу усвоиле него сви скупа да заграђујемо; за 4 године мора бити готово.

— Бечки „Вандерер“ дознаје из Берлина, да Прусија ради између Русије, западних сила и Аустрије, да би све европске силе заједнички посредовале на Истоку. У којој би цели било то посредовање, некаже се; но оно би свакојако значило порицање оне изјаве којом су четири силе, по предлогу Русије, оставиле порту себи самој, и на њој сву одговорност за њену радњу. Тежко је, дакле, веровати, да би те четири силе данас хтеле наново посредовати у питању, из кога јуче свечано своје руке иставише.

С. Л. К. У Осеку 29. дек. Ево вам жалосне вести, да се је врли друг и брат наш Светозар Панајотовић шестошколац, син врлог родољуба Љубомира Панајотовића, у коме ми ваљана друга и још више ваљана и ватрена родољуба изгубисмо, после једномесечног боловања првога дана Божића у 5 и по сати у вече преставио, а трећега дана у 8 еати у јутру сараписмо га пристојно. Исти покојник беше жртва новосадског патроната, познати један измеђ тројице.

На покопу, који је премда у јутру био, беше осим учеће се омладине и учитеља, доста велики број народа; на гробу му је држан говор, а ми му још ово последње изричемо: „вечна му памет, лака му црна земља!“

Отворено писмо

преосвећеном епископу далматинскоме кав. Стефану Кнежевићу заступнику на царевинскоме вијећу.

Преосвећени Господине!

Од онога кобнога дана у ком је на Косову пољу пало царство српско; а народи и земље њему придружене распросуле се и разгњавиле подпадајућом страном под османлијама, страном под Угрима, а страном под Венецијанима: Срби су свакад у својим епископима и у цјелом свештенству налазили највишу узданицу и у њима сматрали не само главе црковне, но и савјетнике и заточнике народности своје и историчних преимућства.

Повјест Српска златним словима записа имена првосвештеникаи своји: Немањића, Бркића, Црнојевића, Петровића, Рајачића и друге, који у пркос злобни времена свакојаким пожртвовањем спасоше стаду своме најдражија добра: име, вјеру, народност. Ево узрока сбог којег су код нас постале и до данас се храниле ове три величаствене ријечи као синоними нераздјелими у народној свијести.

Тиранство турско, лисичија хитрина Венеције и лицемјерство Унгарско, булле, фермани и санкције небијаху довољни збрисати из лица земље ни име, ни вјеру, ни народност српску: јер се сва та справа силе и лукавства насука на ревност и подвиге духовни наши отаца. Пет столећа венецијанске управе небијаху довољви нас поиталијанити, језик православије и обичаји наши остадоще у првобитноме неоскверњеноме дјејству.

Кад се године 1861 у Аустрији заведе по царској милости уставни живот, наша се срца радосно пробудише из давна мртвила; указа се нова зора наде бољему развитку презреного и занемаренога језика нашег.

Други народи поздравише ово ново доба у надању шире слободе политичне, грађанске, личне; а ми Срби Бококоторски умјерени у жељама нашим, поздрависмо то доба цјелом надом да ћемо добити слободу богоштовија и развитак језика, ријечију, да ће закони стрпљивости једном за вазда нестати.

Као отци наши тако и ми положисмо све уфање наше у црквену главу; ви епископ, ви Срб, ви правни члан сабора далматинског и заступник на царевинском вијећу, рекосмо весели: ево згоде да нам од користи с напредка будете.

Али морамо са жалоснијем срцем и с дубоко рањеним чуством признати да Ваша Преосвећеност није оправдала поуздање наше, паче да га је осујетила.

Данас кад Италијанска свемогућна странка по Далмацији из петиних жила непазећи на средства, ради прочерати из мањи и средњи учиона оно малко језика српског што се за вријеме бар. Филиповића увело, данас код огромне молбенице, просједи, п.-сланства, говори клевете и сваког рода сплетке, настоје мили нам језик прогнати из оних учиона које народ раш плодом зноја свога одбржава и снабдјева; данас, кад се решава питање оћемо ли се ми моћи називати и унапред Славенима на овој славенској земљи, или променити име и што је с њим скопчано, данас велимо Ваша Преосвећеност и као глава црквена и као заступник суоји прекрштени руку и затворених устију, шта више припада оној већини сабора далматинскога која на наш језик напада, гласује на царевинском вијећу да се тој већини одложи законотворна решидба о школских начели.

Ми морамо дубоком скорби душе наше очитовати свијету на видику да она веза поуздања и поверења која је свакад обстојала међу Србима и својим епископима, данас се је међу нама прекинула. Најсветиј интереси наши захтевају да ми пред свијетом изјавимо да Ваша Преосвећеност незаступа начела и користи наше, и да међу нами о народном појаму никаквог једномишљења и солидарности нема.

Животопис предкова Ваши, српска крв која тече у жиле Ваше и од које се лучити природно неможете, уздисаје паствe ваше, неће моћи у крајни сат привременог Вам живота укротити савјест Вашу; а ми кад ли тад ли добићемо од милости Н. Величества цара и краља оне олакшице језику нашем, које као верни поданици и неодвисни грађани можемо на стази закона захтевати отвореним челом.

Дано од православни обћина Котора Хрцег-Новога, Будве и Рисна на дан првозванога апостола Андрије 1867.

Следује 200 подписа.

Препис сходан оригуналу.

Од обштества православног

Спиридон Петровић,
тутор.

Књижевне новости.

НОВИ ЛИСТ ЗА ПРАВОСЛАВНИ НАРОД СРПСКИ.

ПОЗИВ НА ПРДПЛАТУ

Однове године излазиће у Н. Саду:

„Беседа“ и „Духовни Зборник“,

Лист за црквене, школске и народне потребе, којем ће главна тендиција бити: „крепити веру православну, ширити науку и што треба знати о нашој цркви и школи и показивати пут којим може народ српски унапредити благостање своје и срећу.“

Лист ће овај излазити на лепој хартији на средње коло и доносиће чланке: о цркви и школи о народној привреди и радиности (радњи пољској, виноградској и шумарској о пчеларству и т. д.); о занатском прометању и трговини светској: о свему, осим политике, што буде Србину од хасне да зна.

У подлистку ће доносити старине из живота народног, црквеног и школског; дописа биће из српских крајева, а у гласнику новости из православног света.

„ДУХОВНИ ЗБОРНИК“ доносиће беседе црквених отаца и наших познатих проповедника, као прилог „Беседи“, уза сваки број по табака.

Позвалисмо прве књижевнике наше, и обећаше нам да ће суделовати у нашем листу

Цена је нашем листу на годину 6. ф. —
на по године 3. ф. „
„ 3 месеца 1 50 н.

За Србију и остале земље српске ван аустринске царевине

на годину 60 гроша
„ по године 30 „
„ 3 месеца 15 „

Ко скупи 7 предплатника бар на 3 месеца, нека узме од скупљеног новца 15 %

Предплата шиље се управо „уредништву „Беседе“ и Духовног зборника у Н. Саду.“

Први број готов је и већ разаслат, а садржај му је: Програм. — О праву женидбе и удадбе I. — Из цркве — у школу. — Човек у друштвеном и државном животу I. — Старине из живота црквеног, школског и народног (живот Іована Раића.) — Дописи: из Бачке и из Карловаца. — Гласник. — У „ДУХОВ. ЗБОРНИКУ“: Посланица Н. Св. патријарха — Беседа на нову годину. —

Администрација.
„Беседе и Духов. зборника“

ПОЗИВ НА ПРЕДПЛАТУ
на

малу Ђеографију

у питањма и одговорима од Кутнера, преведена с немачког на српски једним Србином.

Ова је Ђеотрафија од велике користи за српске народне школе, јер покрај описања свију пет чести суве земље, и са особеним обзиром на Аустрију, Србију и Црну гору, имало се на уму и то, да деца радије науче и боље схвате саму ствар, а ту је најглавнији посао: „ваљано питање“ и „ваљан одговор.“

Величина њена изнеће до 6 печатани табака, осим имена предплатника, што ће се на крају књиге печатати.

На уму се имало и то, да сваки наш читатељ себи, и сваки родитељ својој деци ову књижицу — без да осети — лало купити може, с тога је цена књизи само на 40 нов. одређена, дакле јевтиније и од Кутнерове немачко-мађарске ђеографије, која 6 табака броји и стоји опет 40 нов.

Позивају се дакле г. г. учитељи, дечији родитељи и поштовани читатељи и родољубиви подпомагатељи наше књижевности, да похите око скупљања предплатника, назначивши име и презиме, сталеж, место, колко комади и последњу пошту, да знамо куда ће мо књиге слати.

Г. Г. скупитељима даје се за њиов труд 10-та књига на дар. Рок предплате траје до последњег декемвра о. г.

Књига ће изићи с концем месеца фебруара 1868 год., и одма ће се о трошку предплатника на назначена места слати.

Доцније ће се књига за 60 нов. продавати.

Новци за предплату и именима предплатника молимо да се у плаћоном писму пошљу на

Herren Fork und Comp. zu Temesvar, Festung.

Молимо учтиво сва славна Уредништва српски листова, а нарочито школски лист, да изволе о ва позив у својим листовима објавити.

ЈАВНА КОРЕСПОДЕНЦИЈА.

— Г. дописнику ш. испод фрушке горе. Сам саставак не можемо саобштити, јер се тиче домаћих ствари Ј. М. и К. Л. Уосталом, ако примите одговор на себе и подпишете се, примићемо.

— Г. ⁂. Из Срема. Ваш по други пут послан дугачак допис сувише би нам места у листу запремио, и пошто се тиче поглавито ваше особе, примићемо га само уз лист, ако га о свом трошку особито штампате — под вашим именом.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Т. Б. Сента 29. дек. Овога петка била је цена на овдашњем тржишту: шеници 5 ф. 45. н. мало слабијој 5 ф. 30. н., јечму 2 ф. 25 н. Кукурузу 2 ф. 60—$62\frac{1}{2}$ н., зоби 1 ф. 50 нов. Због рђавог времена путови су нам се јако искварили.

К. и др. Пешта, 31. декембра. Услед повољних извештаја са страних тржишта, пазар на овд. тржишту ране беше прошле недеље, особито у почетку, врло жив. Цена шеници скочила је са 10 до 15 нов., и да извоз није био отешчан рђавим временом, још би се и више подигла. Продало се 180.000 ваг., отуд две трећине за унутрашњу потребу. И раж је живо тражена, и њој се цена са 5—10 н. повисила. — Кукуруз је тражен за мај и јуни, и капарисано је неколико товара по 3 ф. 40 н.

Цена је: Шпиритусу: новом $50\frac{1}{2}$—51, старом 52—53; свињској масти $37\frac{1}{2}$ овдашњој, 34—35 ф. са села; — сланини 29—30 ф.; — лоју 35 ф.; — сувим шљивама: босанским 10 ф., српским 8—9; орасима: дебрецинским 8, српским $6\frac{1}{2}$; потаци 19—19; кујнскомпепелу $12\frac{1}{2}$—13; — шишарки: 19—20 најбоље врсте; 15—16 друге врсте; — меду: цеђеном 20 ф. нецеђеном 19. ф.

Ценовник Пештанске берзе од 31. Дек.

	Фун.	Пожунац
Шеница банатска нова 86—87	— — — — ф.	6.50 6.80
„ потиска	86—87 ф.	6.50 6.80
„ „	88—89 ф.	6.90—7.
„ пештанска	84 86 ф.	5.90—6.30
Наполица	81—82 ф.	.— .—
Раж	78—80 ф.	4.30—4.40
Јечам пиварски	68—70 ф.	2.70 3.10
„ за храну	65—68 ф.	2.50—2.65
Зоб нова	44—46 ф.	1.70—1.75
Кукуруз банат. стари	— ф.	3.50—3.60
Проја	— ф.	3.10—3.20
Репица кол.	— ф.	6.——6.—
„ банат.	— ф.	5.87—6.—
Пасуљ	— ф.	5.40—5.50

Курс папира и звечећег новца.

Комерциална (трговачка) банка 500 —	680	690
Пештанске штедионице — — — 63 —	1400	1445

Курс бечке берзе.

Акције народне банке	684
5% металик	—56 80
Зајам народни	—64 80
Дукати	5 $73\frac{1}{2}$
Аустриско сребро	118 50

ОГЛАСИ.

Оглас.

Овим се до општег знања доставља, да ће се нова лицитација купљења калдрмске пристојбе по старој тарифи у суботу 30 дец. (11 Јан.) у 9 сати пре подне у ововарошкој магистратској сали и то за годину 1868. држати.

Услови лицитациони могу се за време службених часона у ововарошком књиговодству прегледати и у препису набавити.

Из главне скупштине општине сл. кр. вароши Новога Сада држане 21. децембра (2. јануара).

Др. Светозар Милетић ср. градоначелник. —
2—3 Др. Лаза Костић ср. велики бележник. —

Бр. 1236.
гр.

ОБЈАВА.

Од стране варошког суда као грунт. власти у Новом Саду овим се до општег знања доставља, да ће се услед молбе Ане удове Тренц из Н. Сада непокретно добро Лауренца и Ане Феухтнер из Новог Сада, као кућа под бр. 233. у Н. Саду због дуга од 630 ф. а. вр. која је на 4185 ф. а. вр. судијски процењено на јавној лицитацији, која ће се дана 5. Фебр. 1868. и дана 9. марта 1868. на лицу места свагда у 3 сата после подне држати, продавати, и зато се сви они, који исто добро купити желе, позивају, да у предозначено време на ту лицитацију дођу, и да се на ту цел изаслатој комисији пријаве.

Уједно се примјечава и то, да се условија, под којима ће се гореименовано добро продавати, при суду овом читати, и од њи преписи имати могу.

У Новом Саду, 7. дец. 1867.
3—3 ТОМЕКОВИЋ. судац.

Објава.

Грунтовни суд сл. кр. вароши Новога Сада овим до јавног знања доставља, да ће се услед дозвољене оврШбе кућа бр. 1418. у Новом Саду Андрије и Текле Петровић због дужних Јакову Кутнеру 400 фор. а. вр. која је на 6000. фр. а. вр. јавне лицитације у два термина и то дана 3. фебруара 1868. и дана 1. маја 1868. свагда 3 сахата после подне на лицу места продавати.

Условија продаје могу се код суда у време званично прочитати.

1—3 У Новом Саду 2. новембра 1868.

СТЕЧАЈ.

Православна обштина у Иланчи намерава у цркви својој путем оферта дрвени иконостас, подићи и расписује овим стечај до 18-30 априла 1868. Који би се посла овог подватити хтео; нека изволи свој оферт заједно са дотичним планом ц: кр; Компанијском запоседништву у Иланчи доставити, где се потање о подузећу овом упитати може. —

Иванча 4. Јануара 1868. 2—3

Објава.

Госп. Акционарима новосадске штедионице овим се до знања доставља, да ће се у смислу штатута главна скупштина 22. (10) Фебруара т. ј. у 9. сахата пре подне у дворани код царице Јелисавете одржавати, на коју се сви г. г, Акционари позивају.

Уједно се г. г. Акционари позивају, да најдуже до 10. Фебруара (29 јануара) т, г. своје акције на листу гласања у станишту штедионице измену, како би тиме способност гласања при главној скупштине доказати могли, јер по истечењу овога рока, неће се никоме више листе за гласање издавати.

Предмети који ће се на главној скупштине претресати, ови су:

а.) Ревизија годишњих рачуна и испитивање руковања; потом избор новог ревизионог одбора.

б.) Опредјелење оно новчане квоте, која се у резервни фонд за добротворне цјели положити има, а питање о изплати дивиденда.

в.) Нужне измене статута.

г.) Избор директора и одборних чланова.

д.) Изречење оних за цео збор обвезних закључака.

У Новом-Саду 8. Јануара 1868.

1—3 Франц пл. Горјуп
председник збора.

Отварање посластичаре.

Имам част јавити поштованој публици, да агентска радња I. уг. общт. друштва за осигурање у Пешти, за

НОВИ САД И ОКОЛИНУ

коју је досад одправљао г. ФЕРДИНАД ХОРВАТОВИЋ: данас је на мене пренета.

И тако ја позивам поштовану публику на осигуравање противу:

ОПАСНОСТИ ПОЖАРА,
ШТЕТА ОД ТУЧЕ,
ПОПЛАВА ОГ ВОДЕ, и на
ОСИГУРАЊЕ ЖИВОТА.

Премије се најправичније и најумеренније рачунају.

У Новом Саду 1. јануара 1868.

Александер Вишња

2—3 Канцеларија: Дунавска улица Нр. 18 и 19

Шпецерајска трговина

ОГЛАС.

Родитељи који желе своје кћери подпуно изобразити, за ваљане христијанке и добре будуће матере: нека изволе своје кћери послати у школу за васпитање и науку код подписане.

Да ли школа ова позиву своме одговара, и да ли је она од важности по Српкиње: о томе ће најбољу пресуду изрећи они поштовани родитељи. који су своје кћери у ову школу већ послали.

Што се тиче домаћег реда у школи, тај је у програму изложен. А почем се број ученица умножио: подписана овим обзнањује, да ће у будуће годишњу наплату за негу, стан и обвезну наставу у науци и пословима женским, на много нижу цену свести моћи. Родитељима се оставља на вољу набавка одела, потребне преобуке за децу и за кревет. Нож, виљушка и кашика неморају бити од сребра, већ по вољи родитеља.

У Новом Саду

1—2 Амалија Терзић рођ. Моро.

Ј. У. Јоханновића

у Панчеву

потребује два практиканта; деца која су нижу реалку или гимназију свршила, имаће прилике извецбати се у књиговодству. (3—3)

†

Максим Папић прота Жабаљски, јавља својим пријатељима и сродницима да је његова супруга, Екатарина после дужег болсвања у 54 год. живота свог, 22 нов. преставила се а 24 нов. у гробници своје матере сарањена. Лака јој црна земља била. — 1—1

Црквени протоколи

крштења, венчања, умирања, изводи и домовних могу се добити у Платоновој (епископској) печатњи

Нови Сад, 25. новембра.

Ј. Кароњи
2—3 закупник печатње.

Одговоран уредник и издавалац др. Стеван Павловић.

Платонова штампарија у Новом Саду 1867.